

Den magiske krystalkugle

En historie i 12 kapitler

Af Hans Ole Herbst & Henriette Langkjær

Illustreret af Katrine Clante

Som udgangspunkt foreslås det, at litteraturarbejdet med LÆSEFIDUSENS KAPITELBØGER inddeles i følgende faser:

1) **Læsefasen** 2) **Overblikfasen** og 3) **Fordybelsesfasen**

1. Læsefasen og elevernes for forståelse

Bogens titel og forsideillustrationen drøftes fælles i klassen:

- Hvad er en krystalkugle?
- Hvad betyder magisk?
- Hvordan kan vi se, at krystalkuglen er magisk? Kig i krystalkuglen, og gæt på, hvad der sker.

Efter en fælles drøftelse af bogens titel og forsideillustration læses bogen fælles i klassen. Læreren læser op. Der kan fx laves pauser undervejs, hvor eleverne inddrages og kommer med bud på, hvad der videre sker. Forslag til samtale spørgsmål og opgaver i tilknytning til læsning af bogen:

- "Her er heksen Helga" (side 3). Kender eleverne heksen Helga? Hvordan mon hun er?
- Hvordan er en rigtig heks? Hvor kender eleverne hekse fra?
- "Heksen Helga går lige ind i kuglen" (side 6). Stop læsningen og kig på forsideillustrationen igen. Hvordan er krystalkuglen mon kommet til at stå på hylden ved Hildas seng?
- "Katten kan ikke lide krystalkuglen" (side 13). Hvorfor ikke?

Opgaver

- Lad eleverne tegne et heksehus og sammenlign med Helgas hus (side 13, 21 og 25).
- "Krystalkuglen tager en blyant. Den begynder at skrive i Hildas brev" (side 20).
Hvad mon krystalkuglen skriver? Lav selv et brev til din bedste ven.

Vælg kun et enkelt eller to steder at stoppe og gør dialogen kort, da det er vigtigt, at eleverne får en samlet læseoplevelse, første gang de hører historien.

2. Overblikfasen og elevernes forståelse af historiens handling og personer

Tegn historiens handling på tavlen i fællesskab med eleverne, således at sammenhængen mellem episoderne i historien bliver tydelig, og det bliver illustreret, hvor i historien de forskellige personer præsenteres/optræder. Ved at tale om tid, sted og personer kan hele historiens handling gennemgås. Vær opmærksom på, at der i slutningen af historien foregår en parallel handling, idet Hilda farer vild i skoven samtidig med, at Helga ligger og sover.

Helga og katten i skoven

Hjemme hos Helga

Helga og Hilda er venner

MIDTE		
BEGYNDELSE		SLUTNING
Helga har en tryllebog. Helga vil finde en fuglerede. Helga falder over krystalkuglen. Krystalkuglen viser Helga, hvor fuglereden er. Helga falder ned fra træet.	Krystalkuglen viser Helga, hvor fuglereden er. Helga falder ned fra træet. Krystalkuglen kommer med hjem til Helga. Helga skal have besøg af Hilda. Krystalkuglen er sur. Der kommer et monster/Peter Post. Krystalkuglen skriver i brevet fra Hilda. Helga bliver sur, da hun læser brevet fra Hilda. Hilda banker på, men Helga lukker ikke op. Hilda farer vild i skoven. Krystalkuglen fortryder.	Helga hjælper Hilda. Helga og Hilda laver trylledrik. Krystalkuglen bliver tryllet om. Tør Helga og Hilda kigge i krystalkuglen igen?

Du kan downloade handlingslinjen uden tekst fra pdf'en [Handlingslinje](#).

For at få helhedsindtrykket af personerne må eleverne nærlæse teksten og finde ud af, hvad der konkret står om personerne. I teksten står der ofte noget om egenskaber, mens billederne viser udseende. Forslag til samtalspørgsmål i tilknytning til personerne i bogen:

- Hvad står der i teksten om personerne?
- Hvordan ser de ud på billederne?

Heksen Helga

Tekst:

er en heks

bor i en skov

har en tryllebog

har lært at læse

Billeder:

*har sorte øjne og
mørke øjenbryn*

har meget langt, krøllet hår

*har en sort, spids,
bredbygget hat med
rødt bånd*

*har en kost og
kan flyve på den*

Du kan downloade bogens personer fra pdf'en **Persongalleri**. Deres udseende og karaktertræk kan gennemgås med klassen. Illustrationerne af personerne kan sættes op på handlingslinjen eller på blomsterpinde til brug i dialogspil.

3. Fordybelsesfasen og elevernes læseforståelse

I denne fase kan eleverne arbejde fælles i klassen, i grupper eller individuelt.

Forslag til konkrete arbejdsopgaver til denne fase:

Svaret står i bogen-spørgsmål

De eller den information(er), som eleven skal bruge for at kunne svare på spørgsmålet står *direkte i teksten*.

- Hvem har heksen Helga med, da hun går i skoven (side 3)?
- Hvad fortæller krystalkuglen, da Helga er faldet over den (side 7)?
- Hvad sker der, da Helga skal have fat i fuglereden (side 11)?
- Hvad gør krystalkuglen med brevet fra Hilda, som Peter Post kommer med (side 20)?
- Hvad siger Helga, da hun læser brevet fra Hilda?
- Hvad viser krystalkuglen Helga, kosten og katten (side 27)?
- Hvorfor kan krystalkuglen ikke sove (side 29)?
- Hvad gør Helga, da krystalkuglen har fortalt om, hvad den gjorde ved brevet (side 32)?

Tænk og undersøg-spørgsmål

De eller den information(er), som eleven skal bruge for at svare på spørgsmålet, ligger *implicit i teksten*, men eleverne skal kombinere deres egne ideer og refleksioner om tekstens tema og indhold med de spor, der lægges ud i teksten. Eleverne skal lære at læse *mellem linjerne*.

- Hvorfor ser Helga ikke krystalkuglen, da hun går ude i skoven?
- "Så er du ikke en almindelig krystalkugle?" siger Helga." (side 7). Hvad er en almindelig krystalkugle?
- Hvad er det ualmindelige ved den krystalkugle Helga møder?
- Hvorfor kan katten ikke lide krystalkuglen?
- Hvorfor tager Helga krystalkuglen med hjem?
- Hvorfor driller krystalkuglen Hilda?
- Hvorfor lytter Helga til krystalkuglen?
- Hvorfor indrømmer krystalkuglen, hvad den har gjort?
- Hvordan bliver Hilda og Helga bedste venner igen?
- Hvorfor tryller de krystalkuglen om til en bi?

Opgaver

- Hvad siger Peter Post til at få vand over sig? Lad eleverne lave en dialog mellem Peter Post og Helga og spil den for eksempel som dialogspil med figurerne fra **Persongalleri**.
- Skriv, det du tror katten, krystalkuglen og Helga tænker (side 23).
- Skriv, det du tror, Hilda tænker, da hun står udenfor døren og Helga ikke lukker op (side 25).

I læserens hoved-spørgsmål

De eller den information(er), som eleven skal bruge for at svare på spørgsmålene, findes ikke i teksten. Svarene ligger i *læserens egne refleksioner og personlige kendskab til emnet*.

- Hvordan har Helga lært at læse?
- Hvor har Helga fået den nye tryllebog fra, og hvad mon der mere står i tryllebogen?
- Hvorfor ligger krystalkuglen ude i skoven?
- Er det i orden, at Helga tager fuglereden med hjem?
- Ville eleven gøre det samme som Helga, da krystalkuglen fortæller, hvad den har gjort?
- Hvad ville der ske, hvis Helga og Hilda kiggede i krystalkuglen igen?

Opgaver

- Eleverne kan lave nye sider til Helgas nye tryllebog. Opskrifterne kunne hedde *Heksemad med ulvetunge*, *Trylledrik med fluesvamp*. Find selv på flere.
- Fortæl Krystalkuglens historie om, hvordan den kommer til at ligge i skoven. Brug forskellige genre som for eksempel dagbog, brev, drama, mundtlig fortælling eller tegneserie.
- Lad eleverne trylle krystalkuglen om til noget nyt. Lav et tryllevers, der tryller den om og tilbage igen. Tegn en tegning til.
- Tegn, spil eller skriv videre på slutningen. Hvad sker der?

Præsenter eleverne for spørgsmålene, inden historien genlæses for dem, eller de selv læser teksten. Det vil bevirke, at langt de fleste elever følger bedre med i læsningen, når de ved hvilke spørgsmål, de skal svare på. Læreren kan vælge at lade eleverne stille spørgsmål til teksten, som kammeraterne skal svare på. For at skærpe opmærksomheden omkring læseforståelsens forskellige dimensioner, kan du lade eleverne prøve at kategorisere de forskellige spørgsmål, når de svarer på dem (svaret står i bogen-spørgsmål, tænk og undersøg-spørgsmål og i læserens hoved-spørgsmål). Det afgørende er ikke om spørgsmålene kategoriseres helt rigtigt, til gengæld kan den diskussion, der opstår mellem eleverne være vigtig og øjenåbnende for tekstarbejdet. Det er vigtigt for læreren at iagttage elevernes læsekompetence i relation til, hvilke typer spørgsmål de stiller og svarer på.